

Відгук
офіційного опонента
Колісник-Гуменюк Юлії Ігорівни
на дисертацію Василюни Світлани Іванівни
на тему «Психолого-педагогічні умови правової підготовки учнів
професійно-технічних навчальних закладів»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти

Правова підготовка є важливою складовою ідейно-політичного та морального виховання молоді, її мета – формування правового світогляду, правової свідомості та правової культури; надання учням знань, умінь, необхідних для існування й ефективного функціонування в сучасному демократичному суспільстві. Правова підготовка є необхідною умовою свідомої реалізації особистістю прав і свобод, дотримання норм правової та моральної відповідальності, знання і виконання власних обов'язків. Крім того, правова підготовка молоді сприяє подоланню правового нігілізму, аморальних дій, протиправної поведінки. Вона покликана розширювати знання учнів про правові процеси та явища суспільного життя, про права, свободи та обов'язки людини і громадянина, про основи життя суспільства; формувати громадянську позицію людини, її соціально-політичні орієнтації; вдосконалювати готовність учнів захищати свої права і права інших людей, будувати індивідуальну та колективну діяльність.

Перед сучасною педагогікою постає завдання пошуку новітніх шляхів організації процесу правової підготовки особистості, формування активного суб'єкта педагогічної взаємодії. Саме тому актуальність наукової розвідки Світлани Іванівни Василюни не викликає заперечень і, відповідно, погоджуємося з дисертантом стосовно того, що зазначена проблема як теоретично, так і практично досі не отримала належного висвітлення у вітчизняній педагогічній науці.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Львівського науково-практичного центру професійно-технічної освіти НАПН України «Теоретичні і методичні засади професійно-технічної підготовки

кваліфікованих робітників за професіями, що користуються сталим попитом на ринку праці». Тема дисертації затверджена вченою радою Львівського науково-практичного центру професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України й узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук України.

На основі визначеного об'єкта, предмета і мети автором конкретизовано основні завдання дослідження, які в цілому виконані.

Наукова новизна. До найбільш істотних наукових результатів, отриманих дисертанткою, відносимо те, що вона вперше:

- *конкретизувала* концептуальні підходи до правової підготовки учнів ПТНЗ і теоретичні засади методики правової підготовки;
- *систематизувала* інноваційні методи правової підготовки;
- *уточнила* кваліфікаційні вимоги до професійно-правової підготовки кваліфікованих робітників будівельних і транспортних професій, критерії, показники та рівні правової підготовки майбутніх фахівців;
- на основі визначених компонентів правової підготовки кваліфікованих робітників *подальший розвиток одержало* поняття «правова підготовка учнів ПТНЗ».

Теоретичне і практичне значення виконаного дослідження. Вважаємо, що позитивні здобутки, одержані особисто дисертантом, полягають у тому, що нею: визначено та теоретично обґрунтовано психолого-педагогічні умови та структурно-функціональну модель правової підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів, охарактеризовано критерії, рівні та показники: удосконалено методику формування правової підготовки учнів ПТНЗ.

Зміст і результати дисертаційного дослідження Васи́лини С.І. доцільно використовувати в навчально-виховному процесі ПТНЗ України з метою удосконалення правової підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів. Методичні праці автора, які було розроблено в процесі емпіричного пошуку, зокрема, посібник «Професійно спрямоване викладання предмета «Основи правових знань» у професійно-технічних навчальних закладах» і

контрольні тестові завдання можуть бути використані викладачами й учнями для аудиторної та самостійної роботи у навчально-виховному процесі ПТНЗ під час навчального курсу «Основи правових знань». Текст і результати наукового дослідження можуть використовуватись для підготовки посібників, підручників, методичних матеріалів, інноваційних засобів, післядипломної освіти і підвищення кваліфікації викладачів правознавства.

Основні результати дослідження висвітлено у 32 публікаціях автора, із яких 30 одноосібних, зокрема: 2-х посібниках, 5-ти вітчизняних наукових фахових виданнях та 1-му іноземному періодичному виданні.

Структура та обсяг наукового дослідження відповідають вимогам. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел із 357 найменувань (з них 10 – іноземними мовами), 5 додатків на 80 сторінках. Повний обсяг дослідження – 311 сторінок.

Автор доволі старанно та ґрунтовно вирішує в роботі як теоретичні, так і суто практичні завдання. Так, у **першому розділі** – *«Теоретичні засади правової підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів»*, – викладено теоретичні основи правової підготовки учнів ПТНЗ; проаналізовано її базові поняття, такі як «правова свідомість», «правова відповідальність», «правові знання», «правова культура», «правова компетентність» тощо, та на їх основі автор сформулювала визначення ключового поняття «правова підготовка учнів ПТНЗ». Також дисертант детально висвітлила історичні передумови й особливості сучасних концептуальних підходів до правової підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної технічної освіти.

У **другому розділі** – *«Методичні основи правової підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів»*, – Васирина С.І. визначила структурні компоненти правової підготовки майбутніх кваліфікованих робітників (мотиваційно-цільовий, когнітивно-змістовий, діяльнісно-поведінковий, особистісно спрямований, компетентнісно-результативний).

На основі аналізу професійно-правових відносин майбутніх кваліфікованих робітників і прогнозу розвитку їхньої професійно-правової компетентності відповідно до вимог Державних стандартів професійно-технічної освіти, побудувала модель правової підготовки учнів ПТНЗ, яка містить п'ять блоків: цільовий, концептуально-теоретичний, проектувально-організаційний, процесуально-змістовий, результативно-оцінювальний.

Дисертант обґрунтувала психолого-педагогічні умови правової підготовки учнів ПТНЗ і висвітлила авторську методику вивчення курсу «Основи правових знань», яка орієнтована на здійснення постійного системного педагогічного впливу щодо формування професійно-правової компетентності майбутніх кваліфікованих робітників із професій будівельного та транспортного профілів.

У третьому розділі – *«Перевірка ефективності психолого-педагогічних умов правової підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів»*, – Васирина С.І. виклала методику дослідження правової підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів, критерії та показники правової підготовки, перебіг і результати дослідно-експериментальної перевірки ефективності психолого-педагогічних умов і моделі правової підготовки учнів ПТНЗ.

Висновки до кожного розділу сприяють логічності та послідовності викладу результатів дослідження, а загальні висновки повністю відповідають його завданням. Узагальнення мають логічний і науково коректний характер.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Васирина С.І. загалом, у контексті наукової дискусії висловлюємо зауваження і побажання:

1. На нашу думку в роботі доцільно було б зробити наголос на тому, що ефективне правове виховання можливе лише за умов реалізації прав і свобод учнів у самих навчальних закладах.

2. На ст. 118 дисертації з метою профілактики злочинності слід ширше розглянути організацію взаємодії ПТНЗ у правовиховній роботі не лише з органами внутрішніх справ, а й з іншими установами та організаціями, зацікавленими у такій співпраці.

3. Протягом останніх років реформування професійно-технічної освіти істотно вплинуло на зміст освіти і кількість навчального часу, виділеного на вивчення соціально-гуманітарних предметів. Робочі навчальні програми у ВПУ істотно змінені в контексті цілей, очікуваних результатів і напрямів правової підготовки. Дисертанту варто було приділити цим змінам детальнішу увагу.

4. Робота значно виграла б, якщо у ній був би представлений зарубіжний досвід правової підготовки учнів. Автору, зокрема, доцільно було звернутися до сучасних польськомовних джерел, які стосуються викладання основ права.

5. В авторефераті, на жаль, не подана кількість учасників експерименту. Також не вказано, скільки викладачів та з яких ВПУ взяли участь у впровадженні експериментальних заходів, адже очевидно, що дисертант не могла особисто проводити викладання в усіх закладах, задіяних в експерименті.

6. Джерельна база дослідження містить лише 10 іншомовних джерел, що з огляду на сучасні вимоги до наукового дослідження видається недостатнім.

7. У додатках на ст. 266 подана характеристика інтерактивних методів навчання. Було б доцільно подати не лише характеристику, а й методичні розробки інтерактивних занять.

Втім, вказані зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Васи́лини Світлани Іванівни, яке за своєю актуальністю, обсягом і новизною має важливе теоретичне та практичне значення. Структурна побудова, зміст, висновки, що викладені в авторефераті, повністю відображають основні положення дисертації.

Аналіз дисертації, автореферату й опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження «Психолого-педагогічні умови правової підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомое теоретичне і практичне значення, заслуговує позитивної оцінки, відповідає пунктам 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів» (затверджений Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року) та іншим інструктивним вимогам Міністерства освіти і науки України щодо кандидатських дисертацій, а її автор –

Василина Світлана Іванівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри освіти дорослих
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова,
відокремленого структурного підрозділу
«Львівський навчально-науковий
центр професійної освіти», м. Львів

Колісник-Гуменюк Ю. І.

Підпис засвідчую:

Директор
Львівського навчально-наукового
центру професійної освіти
Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова,

Копельчак М. П.